

ความพร้อมของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการดำเนินการควบคุมผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายตามระบบสากล GHS

วนิดา ภิญญวิวัฒน์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ประเมินความพร้อมของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการเฝ้าระวังฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายตามระบบสากล GHS (2) ประเมินความพร้อมของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการให้คำแนะนำผู้ประกอบการภายในจังหวัดเรื่องการจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีและการติดฉลากตามระบบสากล GHS สำหรับวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 และ (3) ประเมินความรู้ของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีตามระบบสากล GHS กลุ่มตัวอย่างคือเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์วัตถุอันตราย จำนวน 72 คนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาสมรรถนะพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดด้านการกำกับดูแลวัตถุอันตราย ระหว่างวันที่ 10-11 มกราคม 2562 ณ โรงแรมริชมอนด์ จังหวัดนนทบุรี เครื่องมือการวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประกอบด้วย แบบสอบถามความพร้อมของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการดำเนินการควบคุมผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายตามระบบสากล GHS และแบบประเมินความรู้ก่อนและหลังการอภิปรายเรื่องการตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าความถี่ ร้อยละ และการทดสอบที่ผลการวิจัยพบว่า (1) ส่วนใหญ่หน่วยงานมีเจ้าหน้าที่ในการตรวจเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายหลังออกสู่ตลาดไม่เพียงพอ และไม่ทราบประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับระบบสากล GHS (2) เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับระบบสากล GHS ยังไม่มีความมั่นใจในการแนะนำผู้ประกอบการภายในจังหวัด ต้องการให้ อย. สนับสนุนการเผยแพร่ความรู้เรื่องระบบสากล GHS แก่ผู้ประกอบการ และประชาชน และ (3) เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีความรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอภิปรายอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม การอภิปรายนี้เน้นความรู้ความเข้าใจรูปสัญลักษณ์ 9 ของระบบเท่านั้น ยังไม่ได้ลึกลงไปในเรื่องละเอียดการจำแนกความเป็นอันตราย ดังนั้น การจัดอบรมการจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีและการติดฉลากตามระบบสากล GHS แก่เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน

คำสำคัญ : การควบคุมผลิตภัณฑ์วัตถุอันตราย ความพร้อม เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ระบบสากล GHS

รับต้นฉบับ : 14 ก.พ. 62 บทความฉบับปรับปรุง 22 ก.พ. 62 รับผิดชอบ 8 มี.ค. 62

ผู้พิมพ์ : สังกัดสำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
pinyawat@fda.moph.go.th

Readiness of Officers in Provincial Public Health Offices for Controlling of Hazardous Substance Products According to Globally Harmonized System of Classification and Labeling of Chemicals

Wanida Pinyowiwat

Bureau of Cosmetics and Hazardous Substances Control Food and Drug Administration

Abstract

The objectives of this research were: (1) to assess readiness of officers in provincial health offices in surveillance of labels for hazardous substance products according to GHS (Globally Harmonized System of Classification and Labeling of Chemicals); (2) to assess readiness of the officers in giving advice to the entrepreneurs in their provinces on GHS for hazardous substance type I; and (3) to assess knowledge of the officers on GHS. A total of 72 officers relevant to hazardous substance products in the provincial health offices were study samples. They all participated in the project on Potential Development of Officers in Provincial Health Offices on Supervision of Hazardous Substances during 10-11 January, 2019 at Richmond Hotel in Nonthaburi Province. The research tools were: (1) a questionnaire on readiness of the officers in the provincial health offices on controlling of hazardous substance products based on GHS and (2) pre- and post-test form of the discussion on Post Marketing Checking of Labels for Household Hazardous Substance Products in the project. Data were analyzed by frequency, percentage, and t-test. The research findings were that : (1) most of the provincial health offices had inadequate officers for post marketing surveillance and they did not know the Ministry of Public Health Notification relating to GHS; (2) they had not yet received any trainings on GHS, therefore, they lacked confidence for giving advice to the entrepreneurs in their provinces. They requested GHS knowledge dissemination by the Office of Food and Drug Administration towards the entrepreneurs and people; and (3) the officers had significantly more knowledge on GHS after the discussion than prior. However, this discussion focused on knowledge and understanding of 9 GHS pictograms but not details on chemical hazard classification. Thus, GHS trainings should be provided as crucial and urgent need to the officers.

Keywords : controlling of hazardous substance product, readiness, officers in provincial health office, GHS

บทนำ

ตั้งแต่วันที่ 20 มีนาคม 2563 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้รับผิดชอบ พ.ศ. 2558⁽¹⁾

มีผลบังคับใช้ให้ผู้ประกอบการต้องจำแนกฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายประเภทสารผสมตามระบบสากล GHS ให้แล้วเสร็จ กรณีวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 และ 3 ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วต้องยื่นแก้ไขฉลากภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว สำหรับวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ขึ้นตอนมีเฉพาะการแจ้งข้อเท็จจริงไม่ต้องส่งฉลากให้สำนักงาน

คณะกรรมการอาหารและยา (อย.) หรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรวจสอบ กล่าวคือ ผู้ประกอบการสามารถจัดทำฉลาก โดยการประเมินและจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีตามระบบสากล GHS ด้วยตนเอง

จากฐานข้อมูลพบว่า วัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ที่แจ้งข้อเท็จจริงกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา มี 2,248 ตำรับ และที่แจ้งข้อเท็จจริงกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมี 2,877 ตำรับ เนื่องด้วยการจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีตามระบบ GHS เป็นเรื่องใหม่ การจำแนกความเป็นอันตรายตามระบบสากล GHS แบ่งเป็น การจำแนกความเป็นอันตรายทางกายภาพ (Physical Hazards Classification) การจำแนกความเป็นอันตรายต่อสุขภาพ (Health Hazards Classification) และการจำแนกความเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Hazards Classification) ดังนั้น เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดควรมีความรู้ความเข้าใจ ระบบการจำแนก สัญลักษณ์/รูปสัญลักษณ์ (Symbol/pictogram) คำสัญญาณ (Signal Words) ข้อความแสดงความเป็นอันตราย (Hazard statements) เพื่อให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการ และประชาชน การวิจัยเพื่อศึกษาความพร้อมของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจึงเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการส่งเสริมและคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินความพร้อมของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการเฝ้าระวังฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายตามระบบสากล GHS
2. เพื่อประเมินความพร้อมของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการให้คำแนะนำผู้ประกอบการภายในจังหวัดเรื่องการจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีและการติดฉลากตามระบบสากล GHS สำหรับวัตถุอันตรายชนิดที่ 1
3. เพื่อประเมินความรู้ของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีตามระบบสากล GHS

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์วัตถุอันตราย จำนวน 72 คน ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาสมรรถนะพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดด้านการกำกับดูแลวัตถุอันตราย ระหว่างวันที่ 10 -11 มกราคม 2562 ณ โรงแรมริชมอนด์ จังหวัดนนทบุรี

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสอบถามความพร้อมของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการดำเนินการควบคุมผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายตามระบบสากล GHS

2. แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังการอภิปรายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS

ความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือตรวจโดยผู้เชี่ยวชาญเรื่องระบบสากล GHS 3 คน โดยการหาค่า IOC (Item Objective Congruence Index) ซึ่งกำหนดว่า ในแต่ละข้อคำถาม ถ้าเห็นด้วย ให้ค่า = 1 ไม่เห็นด้วย ให้ค่า = -1 และไม่แน่ใจ ให้ค่า = 0 โดยแต่ละข้อต้องมีค่าคะแนนไม่น้อยกว่า 0.5 จึงจะใช้ได้ เครื่องมือได้ผ่านการตรวจสอบแล้วโดยผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามให้แก่เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาสมรรถนะพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดด้านการกำกับดูแลวัตถุอันตราย ระหว่างวันที่ 10 -11 มกราคม 2562 ณ โรงแรมริชมอนด์ จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงอนุมานด้วย paired t-test เพื่อประเมินความรู้ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการอภิปรายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS ในโครงการพัฒนาสมรรถนะพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดด้านการกำกับดูแลวัตถุอันตราย

ผลการวิจัย

1. การประเมินความพร้อมของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการเฝ้าระวังฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายตามระบบสากล GHS

ส่วนใหญ่หน่วยงานมีเจ้าหน้าที่ในการตรวจเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายหลังออกสู่ตลาด จำนวน 1 คน ซึ่งไม่เพียงพอ ในรอบปีที่ผ่านมาไม่ได้ตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในท้องตลาด หากตรวจสอบฉลากจะตรวจสอบชื่อ อัตราส่วนสำคัญ ชื่อผู้ผลิต และสถานที่ตั้งผู้ผลิต ทั้งนี้ ทราบหรือเคยได้ยินเรื่องระบบสากลการจำแนกประเภทความเป็นอันตรายและการติดฉลากสารเคมีระบบ GHS จากเอกสารความรู้จาก อย. ปัจจุบันหน่วยงานมีเอกสารความรู้ เกี่ยวกับ GHS ในรูปแบบแผ่นพับ ซึ่งแสดงเฉพาะสัญลักษณ์ความเป็นอันตราย แต่ไม่มีเอกสารแสดงรายละเอียดที่กล่าวถึงวิธีการจำแนกความเป็นอันตราย ทางกายภาพ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ไม่ทราบหรือไม่เคยเห็น

- ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องระบบการจำแนกและสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้รับผิดชอบ พ.ศ. 2558

- ข้อกำหนดว่าด้วยระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย แบบท้ายประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย พ.ศ. 2555

- ระบบสากลการจำแนก การสื่อสารความเป็นอันตรายและการติดฉลาก GHS จะใช้บังคับแก่ผู้ประกอบการ (ผลิต/นำเข้า) ต้องติดฉลากตามระบบ GHS ภายในวันที่ 19 มี.ค. 2563

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนรวมความรู้ก่อนและหลังการอภิปรายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS (n=65)

แบบประเมิน	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
วัดความรู้ก่อนการอภิปรายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS	65	4.49	1.76	12.84	0.00**
วัดความรู้หลังการอภิปรายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS	65	8.00	1.17		

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ < 0.01

- บทลงโทษ กรณีผู้ประกอบการ (ผลิต/นำเข้า) ไม่ติดฉลากตามระบบ GHS
ทราบหรือเคยเห็น

- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ฉลากของวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้รับผิดชอบ พ.ศ. 2558

2. การประเมินความพร้อมของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการให้คำแนะนำผู้ประกอบการภายในจังหวัดเรื่องการจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีและการติดฉลากตามระบบสากล GHS สำหรับวัตถุอันตรายชนิดที่ 1

ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับระบบการจำแนกสื่อสารความเป็นอันตราย และการติดฉลาก GHS จึงไม่มีความมั่นใจในการแนะนำการจัดทำ การอ่านฉลากแก่ผู้ประกอบการหรือผู้บริโภค หน่วยงานไม่เคยมีโครงการ/กิจกรรม ให้ความรู้ ระบบสากล GHS ต้องการให้ อย. สนับสนุนเรื่อง GHS แก่ผู้ประกอบการ และประชาชน เช่น จัดอบรมเจ้าหน้าที่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

3) การประเมินความรู้ของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีตามระบบสากล GHS

จากการประเมินความรู้ของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีตามระบบสากล GHS ดังตารางที่ 1 พบว่าเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีความรู้หลังการอภิปรายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$)

เมื่อพิจารณาระดับความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังตารางที่ 2 พบว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดส่วนใหญ่มีความรู้ก่อนการอธิบายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS ไม่ผ่าน (ร้อยละ 49.23) และดังตารางที่ 3 พบว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดส่วนใหญ่มีความรู้หลังการอธิบายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS ผ่านทั้งหมด โดยส่วนใหญ่มีระดับความรู้สูง (ร้อยละ 44.62)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของช่วงระดับคะแนนความรู้ก่อนการอธิบายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS (n=65)

จำนวนเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด	ร้อยละ	เกณฑ์ระดับคะแนน	ระดับความรู้
32	49.23	1-4 คะแนน	ไม่ผ่าน
23	35.38	5-6 คะแนน	มีความรู้ปานกลาง
10	15.38	7-8 คะแนน	มีความรู้สูง
-	-	9-10 คะแนน	มีความรู้สูงมาก

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของช่วงระดับคะแนนความรู้หลังการอธิบายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS (n=65)

จำนวนเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด	ร้อยละ	เกณฑ์ระดับคะแนน	ระดับความรู้
-	-	1-4 คะแนน	ไม่ผ่าน
8	12.31	5-6 คะแนน	มีความรู้ปานกลาง
29	44.62	7-8 คะแนน	มีความรู้สูง
28	43.08	9-10 คะแนน	มีความรู้สูงมาก

หากพิจารณาการตอบแบบประเมินก่อนการอธิบายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS พบว่า คำถามข้อที่มีผู้ตอบผิดเกินร้อยละ 50 มีจำนวน 6 ข้อ หลังการอธิบายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS พบว่า คำถามข้อที่มีผู้ตอบผิดเกินร้อยละ 50 มีจำนวน 1 ข้อ

อภิปรายผล

1. การประเมินความพร้อมของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการเฝ้าระวังฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายตามระบบสากล GHS

จากการประเมินความพร้อมของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการเฝ้าระวังฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายตามระบบสากล GHS พบว่า ส่วนใหญ่หน่วยงานมีเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการทำหน้าที่ไม่เพียงพอ ในรอบปีที่ผ่านมาส่วนใหญ่ไม่ได้ตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในท้องตลาด

อาจเป็นเพราะการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ หากต้องตรวจสอบฉลากวัตถุอันตรายส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ต้องตรวจสอบชื่ออัตราส่วนสำคัญ ชื่อผู้ผลิต และสถานที่ตั้งผู้ผลิต ซึ่งอาจยังไม่ถูกต้องเพราะในความเป็นจริงจะต้องตรวจทุกหัวข้อ⁽²⁾ (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ฉลากวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา รับผิดชอบ พ.ศ. 2558) เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทราบหรือเคยได้ยินระบบสากลการจำแนกประเภทความเป็นอันตรายและการติดฉลากสารเคมีที่เป็นระบบสากล; GHS) จากเอกสารความรู้ การอบรม และเว็บไซต์ของ ออย. ตามลำดับ นอกจากนี้ยังตอบว่า แหล่งอื่น เช่น การอบรมใช้สารเคมีในห้องปฏิบัติการของคณะเภสัชศาสตร์ หลักสูตรของมหาวิทยาลัย การประชุม เว็บไซต์จากหน่วยงาน องค์กร ท้ายรถบรรทุกขนส่งวัตถุอันตราย เป็นต้น ปัจจุบันส่วนใหญ่หน่วยงานมีเอกสารความรู้ เกี่ยวกับ GHS ในรูปแบบแผ่นพับ หนังสือ ซีดี ซึ่งแสดงเฉพาะสัญลักษณ์ความเป็นอันตราย แต่ไม่มีเอกสารแสดงรายละเอียดที่กล่าวถึงวิธีการจำแนกความเป็นอันตราย ทางกายภาพ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อมจึงทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถ

ประเมินผลากตามระบบ GHS ได้ ทราบหรือเคยเห็น ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ผลากของวัตถุอันตราย ที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้รับผิดชอบ พ.ศ. 2558 เนื่องจากเป็นส่วนที่ต้องทำงานและเกี่ยวข้อง สิ่งที่น่าจะให้ความสนใจและต้องเร่งแก้ไขก่อน กฎหมายมีผลบังคับใช้ คือ ส่วนใหญ่ไม่ทราบหรือไม่เคยเห็น

- ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องระบบการจำแนกและสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย ที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้รับผิดชอบ พ.ศ. 2558

- ข้อกำหนดว่าด้วยระบบการจำแนกและสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย แบบท้ายประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย พ.ศ. 2555

- ระบบสากลการจำแนก การสื่อสารความเป็นอันตรายและการติดฉลาก GHS จะใช้บังคับแก่ผู้ประกอบการ (ผลิต/นำเข้า) ต้องติดฉลากตามระบบ GHS ภายในวันที่ 19 มี.ค. 2563

- บทลงโทษ กรณีผู้ประกอบการ (ผลิต/นำเข้า) ไม่ติดฉลากตามระบบ GHS

2. การประเมินความพร้อมของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการให้คำแนะนำผู้ประกอบการภายในจังหวัดเรื่อง การจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีและการติดฉลากตามระบบสากล GHS สำหรับวัตถุอันตรายชนิดที่ 1

จากการประเมินความพร้อมของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการให้คำแนะนำผู้ประกอบการภายในจังหวัดเรื่อง การจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีและการติดฉลากตามระบบสากล GHS สำหรับวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับระบบการจำแนกสื่อสารความเป็นอันตราย และการติดฉลาก GHS ทำให้ไม่มีความมั่นใจในการแนะนำการจัดทำฉลากระบบ GHS แก่ผู้ประกอบการผลิต/นำเข้าวัตถุอันตราย เมื่อร้องขอ ไม่มีความมั่นใจในการแนะนำผู้บริโภคในการอ่านฉลากตามระบบ GHS สอดคล้องกับงานวิจัยของวิศณู ประสงค์เงิน

ศรัศกดิ์ สุนทรไชย และออร์ค คงพานิช (2554)⁽³⁾ ที่ได้ศึกษาสถานการณ์การดำเนินการเรื่องระบบการจำแนกประเภทและการติดฉลากสารเคมีตามระบบของภาคเอกชนและภาครัฐในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าเจ้าหน้าที่ในภาครัฐส่วนใหญ่มีการรับทราบและมีความเห็นด้วยต่อ

ระบบสากล GHS มีความพร้อมในการดำเนินการอยู่ในขั้นเริ่มต้น และยังสอดคล้องกับศรัศกดิ์ สุนทรไชย (2559)⁽⁴⁾ ที่ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนในประเทศไทยต่อการจัดการความปลอดภัยของสารเคมีด้านผลิตภัณฑ์สำหรับผู้บริโภคโดยระบบสากล GHS เพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ เจ้าหน้าที่ภาครัฐของหน่วยงานหลักยังต้องการการอบรมเกี่ยวกับระบบสากล GHS การศึกษานี้ยังพบว่า หน่วยงานไม่เคยมีโครงการ/กิจกรรมให้ความรู้ระบบสากล GHS เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดต้องการให้ อย.สนับสนุนการประชาสัมพันธ์เรื่องระบบสากล GHS แก่ผู้ประกอบการและประชาชน อย.ควรสนับสนุนในเรื่องข้างต้นโดยจัดอบรมเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เผยแพร่ความรู้ทางเว็บไซต์ และจัดอบรมผู้ประกอบการ ตามลำดับ นอกจากนี้อาจจัดทำสื่อให้ความรู้ สื่อแผ่นพับ ป้าย วิทยุทัศน์ สปอตวิทยุ แจกให้หน่วยงานต่างๆ ประชาสัมพันธ์ มีไลน์ตอบคำถาม สื่อทางโทรทัศน์ สื่อเผยแพร่แจ้งประกาศแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง อบรมเครือข่ายประชาชน เช่น อสม. อย.น้อย เป็นต้น จัดทำตัวอย่างฉลาก GHS กรณีแต่ละประเภทผลิตภัณฑ์ และสารสำคัญที่ใช้เป็นตัวอย่างให้ผู้ประกอบการและผู้บริโภค ฯลฯ

3. การประเมินความรู้ของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีตามระบบสากล GHS

หลังจากการอภิปรายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีความรู้หลังการอภิปรายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS สูงกว่าก่อนการอภิปรายอย่างมีนัยสำคัญ แสดงถึงประสิทธิผลของการจัดโครงการฯ

เมื่อพิจารณาระดับความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้พบว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดส่วนใหญ่มีความรู้ก่อนการอภิปรายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS ไม่ผ่าน แต่มีความรู้ส่วนใหญ่ในระดับปานกลางและไม่มีผู้ใดมีความรู้ในระดับสูงมาก หลังการอภิปรายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดส่วนใหญ่มีความรู้ผ่านทั้งหมด โดยส่วนใหญ่มีระดับความรู้สูงและมีความรู้สูงมากพอๆ กัน เกือบร้อยละ 90

หากพิจารณาการตอบแบบประเมินก่อนการอภิปรายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS พบว่าคำถามข้อที่มีผู้ตอบผิดเกินร้อยละ 50 มีจำนวน 6 ข้อ

สรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ยังไม่มีความรู้ในเรื่องประเภทความเป็นอันตรายทางกายภาพ ไม่ทราบความเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ซึ่งเน้นความเป็นกรด-ด่างที่มีฤทธิ์ในการกัดกร่อน ยังไม่มีความรู้เรื่องรูปสัญลักษณ์และข้อความแสดงความเป็นอันตรายของระบบสากล GHS

หลังการอภิปรายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS พบว่า คำถามข้อที่มีผู้ตอบผิดเกินร้อยละ 50 มีเพียง 1 ข้อ สรุปได้ว่าเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ยังไม่มีความรู้ในเรื่องประเภทความเป็นอันตรายทางกายภาพ เพราะตามระบบสากล GHS ในฉบับปี 2017 มีการจำแนกความเป็นอันตรายทางกายภาพ 17 ประเภท

จากการประเมินความรู้ของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ในการจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีตามระบบสากล GHS หลังจากการอภิปรายเรื่อง การตรวจฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายในบ้านเรือนหลังออกสู่ตลาดตามระบบสากล GHS ที่เน้นความรู้ความเข้าใจรูปสัญลักษณ์ทั้ง 9 ของระบบเท่านั้น ยังไม่ได้ลึกลงไปในเรื่องรายละเอียดการจำแนกความเป็นอันตราย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเรื่องระบบสากล GHS เป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนเพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความมั่นใจในการทำงาน หากเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีความรู้ในการจำแนกความเป็นอันตรายตามระบบสากล GHS (แม้จะไม่ใช่ความรับผิดชอบในการจำแนกความเป็นอันตรายโดยตรงก็ตาม) จะทำให้สามารถให้การเฝ้าระวังฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายตามระบบสากล GHS และการแนะนำผู้ประกอบการภายในจังหวัดเรื่อง การจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมีและการติดฉลากตามระบบสากล GHS สำหรับวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 เป็นไปได้อย่างมั่นใจ

ข้อเสนอแนะ

1. สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาควรจัดการอบรมเกี่ยวกับวิธีการจำแนก สื่อสารความเป็นอันตราย และ

การติดฉลาก GHS เต็มรูปแบบ รวมทั้งข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้แก่เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

2. ควรประเมินศักยภาพของเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหลังการอบรมการจำแนกความเป็นอันตรายตามระบบสากล GHS เพื่อดูความพร้อมก่อนการบังคับใช้กฎหมายในวันที่ 19 มี.ค. 2563 รวมทั้งติดตามปัญหาและอุปสรรค หลังการบังคับใช้กฎหมายไปได้ระยะหนึ่ง

3. สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ควรขอความอนุเคราะห์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งได้พัฒนาศือการฝึกอบรมทางไกลในการจัดทำฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนตามระบบ GHS แล้วมาบริหารจัดการให้เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด/ผู้ประกอบการได้ศึกษาหรือทบทวนความรู้ในการประเมินฉลากตามระบบ GHS

เอกสารอ้างอิง

1. กระทรวงสาธารณสุข. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยารับผิดชอบ พ.ศ. 2558. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 62 ง. (ลงวันที่ 19 มีนาคม 2558).
2. กระทรวงสาธารณสุข. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ฉลากวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยารับผิดชอบ พ.ศ. 2558. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132, ตอนพิเศษ 219 ง. (ลงวันที่ 15 กันยายน 2558).
3. วิศณุ ประสงค์เงิน, ศิริศักดิ์ สุนทรไชย, และ อรรถ คงพานิช. การเตรียมพร้อมของภาคเอกชนและภาครัฐ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อการดำเนินการระบบการจำแนกประเภทและการติดฉลากสารเคมีที่เป็นระบบเดียวกันทั่วโลก วารสารพิษวิทยาไทย, 2554; 26 : 14-28.
4. ศิริศักดิ์ สุนทรไชย. รายงานฉบับสมบูรณ์การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยต่อการจัดการความปลอดภัยของสารเคมีด้านผลิตภัณฑ์สำหรับผู้บริโภคโดยระบบสากล GHS เพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. นนทบุรี : สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; 2559.